

УДК 796.332

СПОРТИВНИЙ ВІДБІР У СИСТЕМІ БАГАТОРІЧНОЇ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ ОСВІТИ ФУТБОЛІСТІВ

Андрій ДУЛІБСЬКИЙ

*Львівський державний університет фізичної культури, м. Львів, Україна,
e-mail: dulibskyy_andriy@ukr.net*

Анотація. Природний відбір та елементи інтуїтивної вибіркової селекції, якими досить часто в сучасному футболі підміняється системний спортивний відбір, не дозволяють вирішити проблему підготовки кваліфікованого резерву [1, 2, 3, 4]. Згідно зі статистичними даними Міністерства молоді та спорту України, відомо, що в ДЮСШ, СДЮШОР, УФК, УОР, спеціалізованих футбольних класах, групах підготовки футбольних клубів проходить значне “відсіювання” дітей, підлітків, юнаків [2, 11]. Близько 70% юних футболістів припиняють заняття футболем через різноманітні чинники, серед яких невідповідність програмних вимог щодо системи відбору і багаторічного процесу навчання, тренування, виховання та розвитку кваліфікованих спортсменів у системі багаторічної спеціалізованої освіти займає одне з основних місць [2].

Мета дослідження – теоретико-методичне обґрунтування спортивного відбору в системі багаторічної спеціалізованої освіти у футболі.

У процесі роботи окреслено теоретико-методичні положення спортивного відбору в системі багаторічної спеціалізованої освіти як поєднання навчання, тренування, виховання та розвитку футболіста в сучасному спорті. Обґрунтовано оновлений підхід щодо спортивного відбору як елементу багаторічної спеціалізованої освіти футболіста на основі вивчення, систематизації та узагальнення українського, європейського та світового футбольного досвіду. Результати досліджень апробовано в умовах практики футболу.

Ключові слова: футбол, спортивний відбір, багаторічна спеціалізована освіта, навчання, тренування, виховання, розвиток.

СПОРТИВНИЙ ОТБОР В СИСТЕМЕ МНОГОЛЕТНЕГО СПЕЦІАЛІЗОВАНОГО ОБРАЗОВАНИЯ ФУТБОЛИСТОВ

Андрей ДУЛИБСКИЙ

*Львовский государственный университет
физической культуры, г. Львов, Украина,
e-mail: dulibskyy_andriy@ukr.net*

Аннотация. Естественный отбор и элементы интуитивной выборочной селекции, которыми довольно часто в современном футболе подменяется системный спортивный отбор, не позволяют решить проблему подготовки квалифицированного резерва [1, 2, 3, 4]. Согласно статистическим данным Министерства молодежи и спорта Украины, известно, что в ДЮСШ, СДЮШОР, УФК, УОР, специализированных футбольных классах, группах подготовки футбольных клубов проходит значительное «отсеивания» детей, подростков, юношей [2, 11]. Около 70% юных футболистов прекращают занятия футболом через различные факторы, среди которых несоответствие программных требований, касающихся спортивного отбора и многолетнего процесса обучения, тренировки, воспитания и развития квалифицированных спортсменов в системе многолетнего специализированного образования занимает одно из основных мест [2].

Цель исследования – теоретико-методическое обоснование спортивного отбора в системе многолетней специализированного образования в футболе.

SPORTS SELECTION SYSTEM PERENNIAL OF FOOTBALLERS' SPECIALIZED EDUCATION

Andriy DULIBSKYY

*Lviv State University of Physical Culture, Lviv,
Ukraine, e-mail: dulibskyy_andriy@ukr.net*

Annotation. Natural selection and features intuitive selective breeding, which is often substituted in modern football sport system selection, do not resolve the problem of training qualified reserve [1, 2, 3, 4]. According to statistics of the Ministry of Youth and Sports of Ukraine, we know that specialized football school, specialized football class, group training football clubs is significant “screening” children, teenagers, young men [2, 11]. About 70% of young footballers stop playing football due to various factors, including the discrepancy Software requirements for system selection and long-term learning process, training, education and development of skilled athletes in the system many years of specialized education is one of the main places [2].

The purpose of research - theoretical and methodical justification of the sports selection system of long-term specialized education in football.

Theoretical and methodical positions of the process of sport selection are set forth in the system of the long-term specialized education as combination of educating, training, education and development of footballers on the modern stage of development of sport. It is the reasonably renewed approach is in relation to the sport selection as an element of specialized education of foot-

Очерчены теоретико-методические положения процесса спортивного отбора в системе многолетнего специализированного образования как сочетание обучения, тренировки, воспитания и развития футболистов на современном этапе развития спорта. Обоснован обновлённый подход спортивного отбора как элемента специализированного образования футболистов на основании систематизации и обобщения передового украинского, европейского и мирового футбольного опыта. Результаты исследований апробированы в условиях практики футбола.

Ключевые слова: футбол, спортивный отбор, многолетнее специализированное образование, обучение, тренировка, воспитание, развитие.

ballers on the basis of systematization and generalization of Ukrainian, European and world football advanced experience. Scores of researches are approved in the conditions of football practice.

Keywords: football, sports selection, multi specialized education, learning, training, education, development.

Постановка проблеми. Складність пошуку обдарованих дітей, підлітків, юнаків, молодих людей для спеціалізованих занять футболом і подальша участь цих спортсменів у змаганнях високого та найвищого рівнів обумовлені специфічними аспектами складної ігрової діяльності у футболі. Ця специфіка полягає в особливостях морфофункціональних, психофізіологічних, техніко-тактичних і особистісних характеристик кожного спортсмена, що вимагає різностороннього прояву цілого комплексу спеціальних якостей, від яких залежить можливість успіху в обраному виді спорту [1, 3, 4, 5, 7].

Незважаючи на те, що створено достатньо цілісну систему наукових знань про відбір у спорті [4, 5, 8, 13], варто констатувати, що великий обсяг як теоретичного, так і експериментального матеріалу все ж не дає підстав стверджувати про довершеність теоретико-методичних основ спортивного відбору в системі багаторічної спеціалізованої освіти у футболі. Про багаторічну спеціалізовану освіту футболістів, яка, на нашу думку, є поєднанням навчальної, навчально-тренувальної та змагальної діяльності футболістів, практично в жодному з доступних нам джерел не йдеться. Попри це, спеціально спрямованих досліджень у теорії і практиці спортивного відбору у футболі як складової багаторічної спеціалізованої освіти не було. У роботах деяких авторів цю проблему вивчено лише фрагментарно. Проблема єдності навчання, виховання та розвитку не досліджувалася і в системі багаторічної спеціалізованої освіти футболістів. Крім того, наші особисті попередні дослідження спортивного відбору також вказували, передусім, на необхідність проведення поглиблених досліджень прогностичних показників єдності навчання, виховання та розвитку футболістів.

Тому в традиційній методології відбору [7, 8] спортивних талантів, закладено, на наш погляд, морально-етичну та спортивну меншовартісність, котра виключає для багатьох дітей, підлітків, юнаків і молодих людей реалізацію права на прояв своїх спортивних здібностей та визначення власного шляху в освоєнні цінностей найвищої спортивної культури. Природний відбір та елементи інтуїтивної вибіркової селекції, якими досить часто підмінюється системний спортивний відбір у футболі, не дозволяють вирішити проблему підготовки кваліфікованого резерву [1, 2, 3, 15].

Такий стан значно ускладнює впровадження наукових знань в інноваційну практику відбору окремого висококваліфікованого футболіста і футбольних команд високої кваліфікації в системі багаторічної спеціалізованої освіти.

Актуальність нашого дослідження підсилюється й тим, що останнім часом у футболі зросли вимоги щодо швидкості прийняття правильних і непередбачуваних для суперника ігрових рішень на основі високої індивідуальної майстерності кожного гравця вже в юнацькому віці з метою нагромадження правильного мисленнево-рухового досвіду. Виникає потреба долучитися до досліджень індивідуальних варіантів розвитку кожного обдарованого юного футболіста. Це може наблизити до вирішення важливої теоретичної і практичної проблеми – на основі співвідношення вікових та індивідуальних особливостей навчання, тренування, виховання обдарованої у футбольному аспекті дитини визначити індивідуально-типові варіанти розвитку футболіста.

Зв'язок роботи з науковими планами, темами. Роботу виконано згідно зі Зведеним планом НДР у сфері фізичної культури і спорту на 2011–2015 роки за темою 2.3 «Науково-методичні основи удосконалення системи підготовки спортсменів у футболі з урахуванням особливостей змагальної діяльності».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ураховуючи визначення відбору, тривалість якого прирівнюється до тривалості «спортивного життя» [4, 5, 8], можна констатувати, що встановлення відповідності здібностей спортсмена і особливостей навчальної, навчально-тренувальної та змагальної діяльності формується в період комплектування спортивних шкіл та продовжується аж до комплектування професійних клубних і збірних команд з футболу [1, 3, 7].

Про багаторічну спеціалізовану освіту футболістів, яка, на нашу думку, є поєднанням навчальної, навчально-тренувальної та змагальної діяльності, практично в жодному з доступних нам джерел не йдеться.

Метою роботи є теоретико-методичне обґрунтування спортивного відбору в системі багаторічної спеціалізовано-освітньої діяльності у футболі.

Завдання дослідження:

1. Вивчити та проаналізувати основи спортивного відбору в системі багаторічної спеціалізованої освіти футболістів.
2. Виявити критерії вікового нормування спрямованості навчальних, навчально-тренувальних та спеціалізовано-освітніх навантажень на етапах і підетапах спортивного відбору футболістів.
3. Систематизувати критерії спортивного відбору та напрями орієнтації змагального, навчально-тренувального та спеціалізовано-освітнього процесів відповідно до етапів та підетапів спортивного відбору в системі багаторічної спеціалізованої освіти футболістів.

Методи дослідження:

- *загальнотеоретичні* – міждисциплінарний аналіз і синтез педагогічної, психологічної, спортивної, філософської, соціологічної, медичної, культурологічної літератури з проблем дослідження; аналогія, систематизація, узагальнення, інтерпретація наявних теоретичних підходів та емпіричних результатів – для визначення концептуальних засад вивчення процесу спортивного відбору у футболі;

- *історико-генетичний аналіз* як послідовне розкриття властивостей, функцій і змін досліджуваної реальності (зокрема спортивного відбору футболістів) у процесі її історичного розвитку;

- *аналітичне порівняння* як форма логічної роботи при аналізі якісних даних (метод узгодженості та метод відмінностей – для виявлення характеристик подібності / відмінності між різними проявами взаємопов'язаних елементів спортивного відбору у футболі);

- *глибинне напівструктуроване інтерв'ю* – для виявлення характеристик життєвих ситуацій, пов'язаних з конструюванням етапів та підетапів спортивного відбору та опису дій у реальному досвіді опитуваних;

- *емпіричні методи* (анкетування, педагогічне спостереження, вивчення передового українського, європейського та світового футбольного досвіду, педагогічне тестування, педагогічний аналіз, педагогічний експеримент).

В анкетуванні в період від грудня 2003 року до червня 2014 року брали участь тренери дитячо-юнацьких (527 осіб) і професіональних (235 осіб) команд, котрі навчалися за програмами УЄФА в Центрі ліцензування Федерації футболу України для отримання європейської тренерської ліцензії («ПРО»-, «А»- і «Б»-дипломи УЄФА). Крім того, в анкетуванні були задіяні студенти, магістранти та аспіранти Національного університету фізичного виховання і спорту України (2005–2006 рр.) та Львівського державного університету фізичної культури (2003–2010 рр.) (усього 97 осіб).

Педагогічне спостереження проведено в період від 2002 року до 2014 року на базі відділень футболу, СДЮШОР, дитячо-юнацьких футбольних клубів і спортивних шкіл та

клубних Академій футболу України, Європи і Північної Америки, а також у процесі співробітництва та обміну досвідом із тренерами, спеціалістами комплексних наукових груп і гравцями національних юнацьких і молодіжних збірних команд України, Італії, Німеччини, Польщі, Росії, Сербії, США і Канади.

Педагогічне тестування проводили за допомогою та при безпосередній участі тренерів і фахівців дитячо-юнацького футболу в період від 2003 року до 2015 року в умовах складання нормативних вимог юними футболістами, які брали участь в офіційних змаганнях під керівництвом Дитячо-юнацької футбольної ліги України.

Нормативні вимоги були розроблені спеціалістами Федерації футболу України та клубних Академій футболу, запропоновані в методичних матеріалах Центру ліцензування Федерації футболу України та затверджені Комісією УЄФА з навчання тренерів «Ліга», співробітники якої відповідають за розвиток навчання тренерів у країнах, що є членами УЄФА.

Мислительний, а згодом *природний педагогічний експерименти* проводилися впродовж 2003–2015 рр. на базі СДЮШОР «Карпати» (м. Львів), Академії футболу «Карпати» (м. Львів) та Львівського училища фізичної культури, а також СДЮШОР-4 (м. Львів), які брали участь в офіційних змаганнях під егідою Дитячо-юнацької футбольної ліги України. У період проведення експерименту учні та випускники названих спеціалізованих спортивних закладів неодноразово ставали переможцями і призерами Всеукраїнських та міжнародних змагань, виступали у складах юнацьких і молодіжних збірних команд України різних вікових груп та професіональних футбольних клубів України.

Виклад основного матеріалу з аналізом отриманих наукових результатів. Більшість основних ігрових прийомів з м'ячем у футболі, як правило, виконують ногами або головою [1, 2, 3, 7, 15]. Для людини природнішим є виконання рухів та дій руками, окрім ходьби, бігу і стрибків. Якщо проводити аналогії з навчанням і вивченням рідної та іноземної мов, то можна припустити, що для будь-якої людини виконання рухів руками – це «рідна мова». «Іноземною мовою», за аналогією, є виконання рухів ногами [2].

Ґрунтуючись на дослідженні мовознавців, можна сказати, що головним засобом навчання як своєї рідної, так і іноземних мов є спілкування без надмірних штучних обмежень [10]. А для дитини, яка опановує ази спілкування рідною чи іноземними мовами дуже важливим засобом самовираження є такі форми взаємодії з навколишнім світом, де методи суворої регламентації дій мали би бути практично відсутніми [2, 3, 13, 14, 15].

Привчання до певних правил, які існують у кожному виді діяльності людини, зокрема, і при навчанні гри у футбол, відбувається через використання елементів вільного спілкування і, що важливо для дітей, гри та змагання. Такі методи навчання мов називаються «комунікативними» [10]. Варто, на наш погляд, підкреслити, що «комунікативна» методика займає провідне місце серед тих методів вивчення іноземних мов, які найактивніше використовуються в сучасній світовій мовній практиці.

Сутність зазначеного методу полягає в тому, що його використання в процесі навчання спрямовано на одночасний розвиток мовних навичок під час невимушеного спілкування [10]. Одним з основних його прийомів є імітація та моделювання ситуацій з реального життя, покликаних стимулювати учнів до активного спілкування чи, за класифікацією мовників, – до активного говоріння, розмовляння.

Філологи стверджують [10], що вивчення мови, початком і основою якого служить вивчення абетки, є недостатньо ефективним навчальним методом. Прикладом цьому може бути не надто високий рівень знань тих дітей, які вивчали іноземну мову за «абетковою» методикою в загальноосвітній школі [10].

Дослідження психологів рекомендують при навчанні дітей будь-яких форм спілкування не використовувати методів, які мають у своїй основі елементи суворої регламентації [12]. До того ж, у зв'язку з образністю дитячого сприйняття, стверджують психофізіологи та фізіологи, багато нових рухів діти освоюють без особливого інструктажу, при цьому краще засвоюється цілісний рух, аніж його елементи [10, 12, 15].

Одним із чинників, що лімітує рівень підготовленості юних футболістів, є, як відзначають спеціалісти [1, 3, 7], технічна оснащеність або арсенал опанованих гравцями техніко-ігрових прийомів. При цьому відставання в техніці гри від кращих світових взірців спостерігається вже на початкових етапах багаторічної спеціалізованої освіти юних футболістів [1, 2, 3].

Згідно з загальноприйнятою в Україні методикою [7], навчання прийомів техніки повинно проходити, так би мовити, в «алфавітному порядку». Спочатку навчання виконання прийомів проходить в простих умовах, потім – в ускладнених і надалі – у складних, наближених до ігрових умов. Виконання ігрового прийому, для прикладу, удару в м'яч ногою, виглядає при цьому таким чином: розбіг – постановка опорної ноги – замах – ударний рух – проведення м'яча. При навчанні такого прийому акцент робиться на методи «розчленованого», а потім цілісного навчання з елементами суворої регламентації без задіювання динамічно-ігрових моделей [2, 7].

Такий підхід не забезпечує навіть виявлення кожного перспективного юного спортсмена. Пов'язано це з тим, що в системі багаторічної спеціалізованої освіти не передбачено, на наш погляд, абсолютно необхідний етап формування спортивного таланту в ранні та пізні сенситивні (сприятливі), а також несприятливі (що, на нашу думку, є одним із важливих аспектів спортивного відбору) періоди розвитку рухових і, що надзвичайно важливо, мисленнево-інтелектуальних функцій дитини.

Тому варто поєднати, на перший погляд, протилежні за спрямуванням підходи з елементами суворої регламентації та різних ігор і техніко-тактичних вправ з постановлення складних оперативно-мисленневих завдань з варіативним ступенем складності. Такі підходи можна пропонувати під час навчальних і навчально-тренувальних занять футболістів на різних щаблях багаторічної спеціалізованої освіти, використовуючи засоби з високим навантаженням на функції уваги, мислення та прийняття миттєвих і правильних рішень, при цьому несподіваних для суперника.

У практиці футболу такі підходи використовують провідні світові футбольні школи і професійні клуби, їх задіюють виключно для внутрішнього користування без додаткового інформаційного розголосу. Деталізація таких підходів є інтелектуально-службовою власністю кожної з футбольних брендів організації. В Україні, попри намагання деяких футбольних клубів, створення такого напрямку на цьому етапі поки що тільки формується.

Футбольний клуб «Карпати» (м. Львів) розпочав оновлення програм навчання, тренування, виховання і розвитку юних футболістів у 2005–2006 роках. У 2010–2011 роках за безпосередньої участі автора на основі авторських програм було запропоновано оновлений підхід щодо відбору та навчання футболістів у структуру футбольного клубу «Карпати» м. Львів. Упродовж 2012–2014 років згадані програми вдосконалювались і використовувались у практиці в системі юнацького футболу ФК «Карпати» (м. Львів). Результати програми у вигляді представництва футболістів ФК «Карпати» (м. Львів) у складі юнацьких, юніорських молодіжних і національної збірних команд України з футболу представлено в табл. 1.

Результати табл. 1 свідчать про тенденцію до зростання кількості гравців футбольного клубу «Карпати» (м. Львів) у збірних командах України. Окрім того, помітною є велика кількість львівських футболістів в юнацьких і юніорських збірних командах України у 2011–2014 роках. Це – гравці 1994–1997 років народження які, згідно з прогнозами спеціалістів [1, 2], можуть реально претендувати на участь у міжнародних змаганнях у складі національної збірної команди України з футболу. За цими показниками футбольний клуб «Карпати» (м. Львів) не поступається лідерам українського футболу – футбольним клубам «Динамо» (м. Київ) і «Шахтар» (м. Донецьк).

Характерно, що таких результатів було досягнуто і завдяки певним корективам щодо педагогічних підходів у процесі навчання, тренування виховання і розвитку кожного окремого обдарованого гравця футбольного клубу «Карпати» (м. Львів).

Таблиця 1

**Представництво гравців футбольного клубу «Карпати» (м. Львів)
у складі юнацьких, юніорських молодіжних
і національної збірних команд України з футболу**

Збірні Роки	Юнацькі		Юніорські		Молодіжні		Національна збірна команда України
	До 16 років	До 17 років	До 18 років	До 19 років	До 20 років	До 21 року	
2002 рік	1	-	1	-	1	-	-
2003 рік	1	-	1	-	-	2	-
2004 рік	-	1	4	1	-	1	-
2005 рік	2	1	-	1	-	2	-
2006 рік	1	1	1	1	-	2	1 (Шуст)
2007 рік	3	2	3	1	1	1	2 (Даниловський, Шуст)
2008 рік	4	1	2	1	1	1	2 (Шуст, Ярмаш)
2009 рік	1	3	3	2	2	1	(Голодюк)
2010 рік	3	2	2	3	2	2	(Худоб'як, Кожанов)
2011 рік	9	6	3	2	2	1	(Худоб'як, Кожанов)
2012 рік	12	7	5	3	2	2	(Худоб'як)
2013 рік	2	6	5	4	3	2	(Ксьонз)
2014 рік	3	3	5	4	4	4	(Ксьонз)
2015 рік	1	6	4	3	3	3	(Ксьонз)

Примітка. Враховувався не менше як один виклик в національну збірну команду України відповідного віку.

У сучасних підручниках з педагогіки [6, 9] в основу покладено педагогічну діяльність, тобто діяльність учителя, викладача, тренера, вихователя, наставника. Про навчальну діяльність сучасні підручники якщо і згадують, то дуже часто її суб'єкти фігурують повністю знеособлено – тільки в множині: діти, учні, вихованці, студенти, спортсмени і т.д. Тобто діяльність вихованця, учня, студента, слухача, спортсмена взагалі не розглядається, хоча всі автори вказують, що всі вони – суб'єкти навчальної діяльності [2, 6, 9]. Про спеціалізовано-освітню діяльність як складову багаторічної спеціалізованої освіти в рамках певної галузі педагогіки не йдеться.

Розвиток футбольної педагогіки в сучасних соціально-економічних умовах передбачає, на наш погляд, протилежний підхід. Центральною її фігурою, ядром, предметом повинен стати учень, студент, слухач, спортсмен і т.д., тобто його об'єктом стає освітня діяльність, а в рамках певної спеціалізації – спеціалізовано-освітня діяльність. Причому спортсмен не в абстрактному розумінні, не як клас, група чи команда в цій організації, а як окрема особистість, у всьому багатстві та різноманітності інтересів, потреб і устремлень [2].

Сьогодні, у зв'язку з реаліями розвитку сучасного світу, першочергово – людина, спортсмен, дитина і тільки потім – множинна складова. Пов'язано це з тим, що педагогічна тріада «навчання, виховання, розвиток» як педагогічні процеси проходять одночасно. Таке зближення навчання, виховання й розвитку стане однією з визначальних ознак нової, інноваційної педагогіки футболу, що відповідатиме вимогам сучасного суспільства і футболу як соціального явища, зокрема.

У зв'язку з цим, розробку раціональної концепції побудови багаторічної спеціалізованої освіти українських футболістів на основі підвищення спортивних досягнень за допомогою інноваційних підходів до спортивного відбору талантів вважаємо акту-

альним науковим напрямом. Розвиток такого наукового напрямку дозволить підвищити ефективність виховання кваліфікованого спортивного резерву в сучасних умовах розвитку футболу.

Висновки:

1. Загальна концепція дослідження основних чинників спортивного відбору потребує глибокого і детального переосмислення, у зв'язку з частковим розмежуванням спеціалістами навчальної, навчально-тренувальної та змагальної діяльності, а також відсутністю поглиблених досліджень багаторічної спеціалізованої освіти футболістів.

2. Єдині критерії оцінювання ефективності навчальної, навчально-тренувальної та змагальної діяльності футболістів потребують якнайшвидшого доопрацювання з урахуванням усіх деталізованих аспектів багаторічної спеціалізованої освіти футболістів на основі підвищення спортивних досягнень за допомогою інноваційних підходів.

3. Детальне вивчення навчальної, навчально-тренувальної та змагальної діяльності футболістів, де всі процеси оцінюються в нерозривній єдності щодо адекватних показників і критеріїв ефективності, є чинником поліпшення спортивного відбору як елементу багаторічної спеціалізованої освіти у футболі.

4. Багаторічна спеціалізована освіта футболістів як педагогічний процес мала би будуватися на дидактичних і методичних принципах теорії та методики фізичного виховання та спортивного тренування з урахуванням соціально-економічних, організаційно-управлінських, теоретико-методологічних і спеціалізовано-освітніх інновацій у сфері спортивного відбору.

5. Органічне використання нового в наявній системі багаторічної спеціалізованої освіти кваліфікованого спортивного резерву передбачає виявлення і розроблення пріоритетних напрямів у підготовці спортсменів високої кваліфікації. Цей підхід обумовлює таку побудову навчання, виховання, тренування і розвитку обдарованої футбольної особистості, при якій її спортивна підготовленість та футбольна освіченість у кожному віковому періоді та в перспективі могла б забезпечити найвищу спортивну майстерність і високий рівень спортивних досягнень у професійному спорті.

Подальші дослідження передбачається провести в напрямі пошуку вирішення завдань спортивного відбору у футболі, основні з яких у сучасній системі багаторічної спеціалізованої освіти футболістів змістовно залишаються невирішеними.

Список літератури

1. Дулібський А. В. Спортивний відбір у футболі : навч.-метод. посіб. / А. В. Дулібський, А. Г. Яценко, В. В. Ніколаєнко. – К. : Федерація футболу України, 2003. – 135 с.

2. Дулібський А. В. Повышение эффективности спортивного отбора в футболе / Дулібський А. В. // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2010. – № 8. – С. 29 – 33.

3. Казаков П. Н. Футбол : учебник для студ. ИФК. / под ред. П. Н. Казакова. – М. : Физкультура и спорт, 1978. – 256 с.

4. Монаков Г. В. Подготовка футболистов. Теория и практика / Г. В. Монаков. – М. : Сов. спорт, 2005. – 288 с.

5. Сергієнко Л. П. Спортивний відбір: теорія та практика : підручник : у 2-х кн. / Л. П. Сергієнко. – Т. : Навчальна книга. – Богдан, 2009. – Кн. 1. – 672 с.

6. Сергієнко Л. П. Спортивний відбір: теорія та практика : підручник : у 2-х кн. / Л. П. Сергієнко. – Т. : Навчальна книга. – Богдан, 2010. – Кн. 2. – 784 с.

7. Фіцула М. М. Педагогіка : навч. посіб. / М. М. Фіцула. – 3-тє вид., стереотип. – К. : Академвидав, 2009. – 560 с.

8. Шинкарук О. А. Відбір спортсменів і орієнтація їх підготовки в процесі багаторічного вдосконалення (на матеріалі олімпійських видів спорту) : дис. ... д-ра наук з фіз. виховання і спорту : [спец.] 24.00.01. / О. А. Шинкарук. – К., 2011. – 438 с.

9. Ягунов В. В. Педагогіка : навч. посіб. / В. В. Ягунов – К. : Либідь, 2002. – 560 с.
10. Все про вивчення мов [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://osvita.ua/languages/article/>.
11. Статистика фізкультурно-спортивної діяльності школярів молодшого, середнього та старшого шкільного віку // Офіційний сайт Кабінету міністрів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/sport/control/>.
12. Вступ до психофізіології [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://academia-ps.com.ua/product>.
13. *Brown J. Sport talent / J. Brown.* – Champaign, Ili Human Kinetics, 2001. – 300 p.
14. *Eitzen D. Stanley. Sport and American Education / Eitzen D. Stanley, Sage H. George.* // *Sociology of American Sport.* – 1992. – Т 5. – Р. 79–94.
15. *Sage L. Multiple goal orientations as predictors of moral behavior in youth soccer. / L. Sage, M. Kavussanu // Sport Psychol.* – 2007. – Vol. 21 (4). – P.417–437.

Стаття надійшла до редколегії 14.08.2015

Прийнята до друку 8.09.2015

Підписана до друку 28.08.2015